

Motion till riksdagen 2006/07:U294

av **Birgitta Ohlsson m.fl. (fp)**

Homo-, bi- och transpersoners rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en gemensam äktenskapsbalk för alla par oavsett sexuell läggning.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om avskaffande av lagen om registrerat partnerskap i samband med att samkönade par ges rätt att ingå äktenskap.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kunskaps- och bemötandefrågor om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation hos nyckelgrupper inom den offentliga sektorn.²
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om tydliga skrivningar om sexuell läggning och könsidentitetsuttryck i skolans kursplaner.³
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om översyn av bemötandet av unga homosexuella, bisexuella och transpersoner.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om stöd till frivilligorganisationer för homosexuella, bisexuella och transpersoner.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kunskap om bemötandet av lesbiska och bisexuella kvinnor inom hälso- och sjukvården.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en översyn av vårdresurserna för transsexuella.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en utredning som ur ett helhetsperspektiv belyser transpersoners situation.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om regeringsformens målsättning i 1 kap. 2 §.⁴

Fel! Okänt namn på

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om bestämmelsen om diskriminerande lagstiftning i 2 kap. 15 § regeringsformen.⁴
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om tryckfrihetsförordningens och brottsbalkens bestämmelser om hets mot folkgrupp.⁴
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ökade kunskaper inom rättsväsendet om brott mot homosexuella, bisexuella och transpersoner.⁵
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om polisens information till brottsoffer som utsätts för hatbrott på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet.⁵
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en översyn av tillämpningen av den särskilda åtalsregeln gällande ärekränkingsbrott med hatmotiv.⁵
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om insatser mot hedersrelaterade brott riktade mot homosexuella, bisexuella och transpersoner.⁵
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ökade kunskaper om våld mot närstående i samkönade relationer.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en FN-konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en internationell deklaration mot förtryck på grund av sexuell läggning och könsidentitet.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om HBT-organisationers roll i FN-systemet.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om uppmärksammande av HBT-frågor i UNDP.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om fri rörlighet för EU-medborgare.⁶
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter i EU:s kandidatländer och ansökarländer.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om EU:s insatser mot diskriminering.⁴
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om diskriminerande bestämmelser för personal inom EU:s olika organ samt andra organisationer på europeisk eller global nivå.⁴
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om Sveriges arbete i Europarådet och OSSE.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om HBT-frågor i Sveriges bilaterala bistånd.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ett tilläggsprotokoll till Genèvekonventionen.⁶

Fel! Okänt namn på

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om den svenska lagstiftningen rörande förföljda homosexuella, bisexuella och transpersoner.⁶
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation i de länder som människor flyr från.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ökade kunskaper om HBT-frågor i idrottsrörelsen.⁷

¹ Yrkandena 1 och 2 hänvisade till CU.

² Yrkandena 3 och 5–9 hänvisade till SoU.

³ Yrkande 4 hänvisat till UbU.

⁴ Yrkandena 10–12, 24 och 25 hänvisade till KU.

⁵ Yrkandena 13–17 hänvisade till JuU.

⁶ Yrkandena 22, 28 och 29 hänvisade till SfU.

⁷ Yrkande 31 hänvisat till KrU.

Fel! Okänt namn på

Avskaffa partnerskapslagen och inför äktenskap för alla

Lagen om registrerat partnerskap infördes 1994 med stöd av oss liberaler. Efter reformeringen av reglerna om adoption och assisterad befruktning finns i dag mycket små skillnader inom Sverige mellan de juridiska effekterna av äktenskap och partnerskap. Flera länder har till skillnad från Sverige tagit steget fullt ut och i stället för en särskild partnerskapslag öppnat äktenskapslagstiftningen för samkönade par.

Partnerskapslagen var ett stort steg på sin tid, men den är juridiskt sett en återvändsgränd eftersom den bibehåller en grundläggande uppdelning mellan lagar för heterosexuella och lagar för homosexuella. Vi anser därför att äktenskapsbalken bör breddas till att omfatta alla par, både homo- och heterosexuella. Trossamfunden skall, liksom i dag, ha valfrihet att avgöra vilka vigslar man vill förrätta. I juridisk mening innebär äktenskapet ett lagpaket om t.ex. arv, försörjningsplikt, namnskick, skatt och socialförsäkringar, dvs. många av de frågor som dyker upp i ett parförhållande. Att neka samkönade par möjligheten till detta lagpaket kan bara försvaras om homosexuella och heterosexuella förhållanden såg helt olika ut. Så är det inte. Kärleken är likadan oavsett könet på den person den riktar sig till. Den känslomässiga och ekonomiska sammanflätning som finns i en parrelation är likadan oavsett om parterna råkar vara homo-, bi- eller heterosexuella. Om äktenskapsbalken blir gemensam för alla par försvinner också behovet av en särskild lag om registrerat partnerskap. I samband med införandet av en gemensam äktenskapsbalk bör därför partnerskapslagen avskaffas, och redan ingångna partnerskap bör genom en övergångsbestämmelse övergå till äktenskap. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lika villkor i samhället

Offentlig sektor

Arbetet inom den offentliga sektorn skall genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och respekt för den enskildes integritet. Stat, landsting och kommuner eller deras uppdragstagare skall inte särbehandla människor negativt utifrån kön, ålder, social ställning, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, könsidentitet eller liknande. I dag känner exempelvis många homosexuella, bisexuella och transpersoner tvekan inför att ta kontakt med rättsväsendet när de utsatts för brott eftersom de är rädda för ett negativt bemötande. En ökad kompetens i rättsväsendets myndigheter kan öka homosexuellas, bisexuellas och transpersoners benägenhet att anmäla brott. Speciellt sårbara är människor i psykisk kris eller brytningsskeden i tillvaron. Yrkesgrupper som t.ex. kuratorer, psykologer, psykiatrer och psykoterapeuter bör därför vara särskilt måna om att ha kompetens på området. Om deras bedöm-

ningar grundas på fördomar kan de annars mer eller mindre medvetet skada en patient eller klient som t.ex. är homosexuell. Att öka insikterna om homosexuella, bisexuella och transpersoners livsvillkor är således extra viktigt inom vissa nyckelsektorer inom den offentliga sektorn, bl.a. rättsväsendet, utbildningen, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Trots att dessa brister har varit kända under flera års tid finns det fortfarande stora brister när det gäller samordnade insatser från samhällets sida. Det är därför viktigt att en samlad översyn görs av behovet av förändringar för att åstadkomma lika rättigheter även för HBT-personer i det offentliga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolan och högskolan

Alla elever har rätt till undervisning med en ordentlig belysning av frågor om sexualitet, samlevnad, relationer och respekt inklusive kunskaper om homo-, bi- och heterosexualitet samt frågor om könsidentitet och könsidentitetsuttryck. Det var ett stort felsteg av dåvarande regeringen när den för några år sedan strök alla skrivningar om homosexualitet ur skolans kursplaner. Tydliga skrivningar om homosexuella, bisexuella och transpersoners situation bör återinföras i kursplanerna, och skolans undervisning om sexualitet, identitet och relationer måste utgå från att alla sexuella läggningar och könsidentitetsuttryck finns också hos eleverna själva.

Unga homosexuella, bisexuella och transpersoners situation är inte enbart en angelägenhet för skolväsendet. Många ungdomar lever på grund av omvärldens fördomar i en mycket utsatt situation, präglad av otrygghet och rädsla. Det förekommer att ungdomar misshandlas av sina familjemedlemmar eller kastas ut från föräldrahemmet på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet. Undersökningar tyder också på att frekvensen av självmordsförsök är väsentligt högre bland unga homosexuella än bland deras heterosexuella jämnåriga. Det är angeläget att de yrkesgrupper som möter unga homosexuella, bisexuella och transpersoner själva har tillräcklig kompetens för att ge adekvat hjälp, men tyvärr är detta inte alltid fallet. Inom ramen för det allmänna tillsynsarbetet bör det göras en översikt av bemötandet av unga HBT-personer som söker hjälp hos olika samhällsinstanser, t.ex. ungdomsmottagningar eller den psykiska barn- och ungdomsvården. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan syftar till att motverka diskriminering på grund av bl.a. könstillhörighet och sexuell läggning. Lagens utformning gör dock att den inte omfattar de studerande vid t.ex. de olika polishögskolorna och utbildningsinstitutionerna inom Försvarsmakten. En kartläggning som gjorts av Sveriges Förenade Studentkårer, liksom Sveriges Förenade Gaystudenter, visar att flera lärosäten negligerar lagens krav på utarbetande av planer för att motverka diskriminering. Detta är inte acceptabelt. En översyn av lagen och dess tillämpning bör göras så att detta ändras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

Stöd till frivilligorganisationer

Statens bidragsgivning till HBT-organisationers verksamhet har ökat på senare år, vilket vi välkomnar. Ett problem är dock att medlen är knutna till insatser mot hiv/aids. Detta är inte godtagbart vare sig ur hivsynpunkt eller ur HBT-synpunkt. En översyn måste göras som ur ett långsiktigt perspektiv säkerställer HBT-organisationernas verksamhet samt att statsstödet till HBT-organisationers allmänna verksamhet inte har ekonomisk koppling till statsanslagen avsedda för insatser mot hiv/aids. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lesbiska och bisexuella kvinnor i vården

Hälso- och sjukvården har ofta mycket dålig kunskap om lesbiska och bisexuella kvinnors situation. Det är också vanligt att lesbiska och bisexuella kvinnor har små kunskaper om sexuell överföring av sjukdomar. Enligt undersökningar är det endast hälften av lesbiska och bisexuella kvinnor som berättar för gynekologen om sin sexuella läggning. De kommer också i lägre utsträckning till mammografi och cellprovtagningar än andra kvinnor. I Stockholm har tidigare borgerliga majoriteter i landstinget säkerställt att det finns en särskild mottagning som vänder sig bl.a. till lesbiska och bisexuella kvinnor, ett initiativ som bör få efterföljare på fler håll i landet. Det behövs mer fakta om lesbiska och bisexuella kvinnors hälsa och behov av information. Socialstyrelsen eller annan myndighet bör på lämpligt sätt agera för att förbättra kunskapen om hur lesbiska och bisexuella kvinnor bemöts inom hälso- och sjukvården.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Transpersoner

Till de mest grundläggande egenskaperna i den mänskliga identiteten hör uppfattningen om könstillhörighet. Att den enskilda människans egen könsidentitet skall respekteras låter som en självklarhet. En grupp människor utsätts dock för osynliggörande, diskriminering och i många fall förakt enbart på grund av sin uppfattning om den egna könstillhörigheten eller på grund av den könsroll de väljer att leva efter. Transsexualism är upplevelsen av en motsättning mellan individens biologiska kön och uppfattning om den egna könstillhörigheten. Ofta, men inte alltid, känner transsexuella en stark önskan att genom könskorrigering (det som i vardagslag kallas könsbyte) få den egna kroppens utseende att stämma överens med det psykiska könet. Transsexualism skall inte förväxlas med transvestism, där individen har ett behov av att uttrycka sin identitet i det motsatta könets könsrollsuttryck men är tillfreds med sitt fysiska kön. Intersexualism är termen för det förhållandet att en persons biologiska kön är svårbestämt vid födseln. Transpersoner, slutligen, är en samlingsterm för transsexuella, transvestiter, inter-

Fel! Okänt namn på

sexuella och andra personer vars könsidentitet eller könsuttryck helt eller delvis skiljer sig från det av omvärlden förväntade. De viktigaste bestämmelserna om könsbyte finns i lagen (1972:119) om fastställelse av könstillhörighet i vissa fall. Transsexuella själva har riktat kritik mot denna lag på flera punkter och menar att den i vissa avseenden försvårar deras situation i stället för att underlätta den. Lagen kräver exempelvis att den som skall genomgå fastställelse av ny könstillhörighet (könsbyte) skall vara ogift, något som tvingar många transsexuella till familjesplittring. Det gifta par som vill fortsätta att leva tillsammans efter det att ena parten bytt kön måste alltså först genomgå äktenskapsskillnad och sedan ingå registrerat partnerskap. Ett annat krav som uppenbart saknar saklig grund är att patienten måste vara svensk medborgare. Kravet att den som skall genomgå könskorrigering måste vara ogift och svensk medborgare måste omedelbart avskaffas. Även namnlagen ställer till problem. Enligt praxis tillåts inte personer som juridiskt sett är män att byta till kvinnliga förnamn och vice versa. Denna regel, som för det stora flertalet i befolkningen inte upplevs som något hinder i den personliga tillvaron, upplevs av många transpersoner som en begränsning i möjligheterna att kunna leva i enlighet med sin identitet. Vi anser att dagens regel saknar principiell grund.

Utgångspunkten för namnlagstiftningen måste vara att vuxna människor som önskar byta förnamn knappast gör det av okynne utan därför att man har djupt kända skäl. När det däremot gäller barn under 18 år kräver hänsynen till barnets bästa att det finns särskilda regler. Föräldrar skall alltså inte ha rätt att ge sina barn vilka namn som helst, utan lagstiftningen måste skydda barnets intresse. I ett tillkännagivande från våren 2001 har riksdagen uttalat att dagens namnlag bör ses över i sin helhet (bet. 2000/01:LU11). Till följd av regeringens passivitet återkom riksdagen med ett nytt tillkännagivande våren 2005 om att regeringen snarast bör ta initiativ till en bred översyn av namnlagen (bet. 2004/05:LU13). Vi kommer att följa denna fråga och förutsätter att de problem som transpersoner upplever med dagens lagstiftning då kommer att uppmärksammas och åtgärdas. En särskilt viktig punkt är att hälso- och sjukvården har tillfredsställande resurser för den transsexuelle som söker hjälp. I dag finns öronmärkta utredningsresurser för transsexuella bara på enstaka ställen i landet, och signaler kommer om att det i vissa sjukvårdsregioner finns små möjligheter att ta emot nya patienter. Detta är en mycket utsatt patientgrupp som för sin behandling inte kan vara beroende av eldsjälar på olika mottagningar. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att göra en samlad översyn av vilka vårdresurser för transsexuella som finns och lämna de förslag som behövs för att säkerställa en tillräcklig och likvärdig tillgång till vård i olika delar av landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den nya lagen om förbud mot diskriminering samt lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning ger inget skydd mot diskriminering på grund av transsexualism eller transvestism. Inte heller brottsbalkens förbud mot olaga diskriminering skyddar transpersoner. Vi hälsar därför med tillfredsställelse att den parlamentariska kommitté som gjort en samlad översyn av den svenska diskrimineringslagstiftningen föreslår

Fel! Okänt namn på

att könsidentitet skall göras till diskrimineringsgrund. Transpersoners situation i samhället är dock en bredare fråga som inte kan reduceras till diskrimineringsperspektivet. Det handlar, som synes, bl.a. om utformningen av annan lagstiftning men också om kunskaps- och bemötandefrågor m.m. Det behövs en utredning som ur ett helhetsperspektiv skall belysa transpersoners situation i det svenska samhället. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Rättstrygghet

Det är oacceptabelt att våld, hot och diskriminering mot homosexuella, bisexuella och transpersoner är vardagliga företeelser. Förtrycket tar sig många uttryck, alltifrån nedsättande omdömen till hot, misshandel och t.o.m. mord. Tidigare studier har pekat på att ungefär var fjärde homo- eller bisexuell person vid minst ett tillfälle har utsatts för brott på grund av sin sexuella läggning, men en undersökning från 2004 av kriminologen Eva Tiby tyder på att andelen snarast är ännu högre. Många föreningar för homosexuella, bisexuella och transpersoner är också måltavlor för riktad brottslighet. Att människor utsätts för brott på grund av sin kärlek eller könsidentitet kan aldrig accepteras.

Stärk skyddet mot diskriminering

Grundlagsskydd mot diskriminering och hets

Principen om likhet inför lagen oavsett sexuell läggning eller könsidentitet måste komma till fullt uttryck i landets grundlagar.

Regeringsformens målsättningsparagraf (1 kap. 2 §) fastslår sedan en lagändring 2003 att det allmänna skall motverka diskriminering på grund av bl.a. sexuell läggning, men nämner inte könsidentitet. En sådan åtskillnad signalerar att diskriminering av transpersoner skulle vara mer i sin ordning än diskriminering av homo- och bisexuella, och målsättningsparagrafen behöver därför ses över på denna punkt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ändringen av målsättningsparagrafen i 1 kap. regeringsformen innebär dock inte något förpliktigande åtagande i lagstiftningsarbetet. Därför bör homosexuella, bisexuella och transpersoner även omfattas av regeringsformens förbud i 2 kap. 15 § mot diskriminerande lagstiftning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Grundlagsbestämmelsen om hets mot folkgrupp har utvidgats till att omfatta hets med anspelning på sexuell läggning. Vi hälsar detta med tillfredsställelse, men det är dock bekymmersamt att den lagtekniska utformningen innebär att transpersoner utestängs från skydd mot hets. Den nazistiska hetsen gör inte skillnad på å ena sidan homo- och bisexuella och å andra sidan trans-

personer. Hets mot grupp med anspelning på könsidentitet bör inkluderas i bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bekämpa hatbrotten

Som hatbrott räknas brottslighet som helt eller delvis begås för att kränka offret för att han eller hon har en viss hudfärg, religion, sexuell läggning osv. Hatbrott mot homosexuella, bisexuella och transpersoner måste beivras med samma kraft som andra hatbrott. Ändå visar gjorda utredningar från Brottsförebyggande rådet på stora brister i rättsväsendets insatser mot hatbrotten.

Det som främst behövs är inte ändrade lagar utan ökade kunskaper och bättre rutiner inom rättsväsendet. Mycket tyder på att vissa utredningar skulle bli effektivare med speciella utredare som har kännedom om homo- och bisexuellas situation. I dag finns inom polismyndigheterna särskilda kontaktpersoner för hatbrott, men inga särskilda utredare. Polisen och övrig personal inom rättsväsendet bör även få ökade kunskaper om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sedan 1994 är det en försvårande omständighet om syftet med brottet är att kränka en person grundat på tillhörighet till folkgrupp m.m. (brottsbalken 29 kap. 2 § första stycket 7). År 2002 förtydligades också att bestämmelsen även gäller hatbrott med anspelning på offrets sexuella läggning. Däremot ingår könsidentitet inte i den explicita uppräkningslistan. Brottsförebyggande rådets studie visar dock att denna s.k. straffskärpningsbestämmelse bara använts i vart sjunde rättsfall där den kunnat användas. Det är helt oacceptabelt att så är fallet. Dessa brister innebär samtidigt att samhället sänder ut signaler om att hot och våld mot HBT-personer, trots gällande lag, inte är så farligt. Vi vill att det görs en rejäl uppräckning av rättsväsendets kunskaper, inom både polisen, åklagarväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården. Särskilda utredare bör handlägga hatbrott i polismyndigheterna. Kunskaperna får dock inte stanna hos enskilda personer utan måste nå ut i organisationerna.

Rutinerna vid brottsanmälningar måste också bli bättre och en särskild kod för hatbrott bör införas i polisens datoriserade anmälningssystem. Polisen är skyldig att informera brottsoffer om att de, om de så önskar, kan erbjudas hjälp av brottsofferjourer eller andra instanser. I praktiken fungerar denna informationsgivning ojämnt och det finns också skäl att anta att informationen, när den ges, normalt endast handlar om jourer i den egna kommunen eller trakten. Samtidigt finns det en särskild brottsofferjour i Stockholm med inriktning på homosexuella, bisexuella och transpersoner och som kan erbjuda unik hjälp till personer som utsätts för hatbrott på grund av sin sexuella läggning. På samma sätt finns det ju också brottsofferjourer med särskild etnisk eller språklig profil. Regeringen bör på lämpligt sätt agera för att förbättra polisens information till brottsoffer som utsätts för hatbrott på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Vi vill också öka kontakterna mellan polisen och frivilligorganisationer. I dag är det bara i vart femte närpolisområde som det förekommer sådana kontakter, och det sker då främst med invandrarföreningar, muslimska församlingar m.m. Föreningar för homosexuella, bisexuella och transpersoner tappas ofta bort. Ett rimligt mål är att det inom de närmaste fyra åren etableras förlöpande kontakter mellan polisen och frivilligorganisationer i alla närpolisområden i hela landet, inklusive föreningar för homosexuella, bisexuella och transpersoner där så är relevant. Huvudregeln vid ärekränkingsbrott (dvs. förtal och förolämpning) är att det endast är den målsägande själv som kan väcka åtal. När det gäller brott där ärekränkningen anspelar på personens homosexuella läggning (eller ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse) har dock åklagare möjlighet att åtala om det av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt. Denna möjlighet finns för att statsmakten skall kunna ingripa även mot denna typ av hatbrott, men i praktiken är det mycket tveksamt om möjligheten utnyttjas. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av rättsväsendets tillämpning av åtalsbestämmelsen i brottsbalken 5 kap. 5 § vad gäller hatbrott. I samband med översynen bör paragrafen också breddas till att omfatta förolämpning med anspelning på sexuell läggning (alltså homo-, bi- eller heterosexuella) samt könsidentitet och könsidentitetsuttryck (t.ex. transvestism eller transsexualism). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bredda insatserna mot hedersrelaterade brott

Det patriarkalt färgade våldet mot familjemedlemmar som bryter könsrollsmönstren drabbar inte bara unga kvinnor som själva vill välja en man att leva tillsammans med. Det förekommer också att s.k. hedersbrott riktar sig mot familjemedlemmar som väljer att öppet stå för sin homosexualitet eller kanske sin transsexualism. Detta är en lika allvarlig kränkning av individens rättigheter som all annan hedersrelaterad brottslighet. Behovet av stöd och hjälp från myndigheterna, t.ex. i form av adekvata åtgärder från skolans sida eller skyddat boende för ungdomar som hotas av sina familjer, är också detsamma. Genomförandet av den fortsatta satsningen mot hedersrelaterade brott måste följas uppmärksamt så att inte frågor kring hedersrelaterade brott på grund av en människas sexuella läggning tappas bort. Vi anser också att arbetet mot hedersrelaterad brottslighet även måste uppmärksamma brott på grund av en familjemedlems könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Öka kunskapen om samkönat partnervåld

Kvinnor eller män som lever i samkönade förhållanden drabbas av allt att döma av partnerrelaterat våld i samma utsträckning som kvinnor som lever i förhållanden med män. Att döma av det utrymme våld inom samkönade parrelationer har fått i t.ex. massmedier förekommer inte något sådant våld alls.

Fel! Okänt namn på

Tyvärr överensstämmer inte denna bild med verkligheten, vilket bl.a. uppmärksammas i skriften Kvinna slår kvinna, man slår man från Nationellt råd för kvinnofrid. Det samkönade partnervåldet följer samma mönster som råder inom olikkönade parförhållanden med en blandning av kontroll, hot och terror och förlöjligande utöver det fysiska våldet. Dessutom kan ett antal särskilda faktorer förstärka den drabbades motstånd mot att söka hjälp eller göra en polisanmälan, t.ex. rädsla för att möta förakt eller oförstående från omgivningen på grund av den sexuella läggningen. Eller delvis på grund av att våld inom samkönade parförhållanden sällan nämns en tro att sådant våld inte existerar, som bidrar till en ökad skuldbeläggning av offret självt. Samhällets insatser mot våld inom samkönade relationer brister ibland därför att det saknas kunskap och förmåga att förstå att det rör sig om partnerrelaterat våld. För att motverka detta krävs framför allt utbildningsinsatser inom sjukvården, socialtjänsten samt inom polisen och rättsvårdande myndigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Global solidaritet

Algeriet, Brunei, Cooköarna, Djibouti, Etiopien, Fiji, Gambia, Ghana, Iran, Jamaica, Kenya, Libyen, Malaysia, Nepal, Oman, Pakistan, Saudiarabien, Tanzania, Uzbekistan, Västra Samoa och Zimbabwe är några av de länder där det fortfarande är ett brott att älska med någon av samma kön. Det finns också länder, bl.a. Iran, där det förekommer dödsstraff för homosexuella handlingar. Förtrycket mot transpersoner är utbrett i många länder. Trots många kvardröjande fördomar och juridiska tillkortakommanden kan Sverige ändå räkna sig till de länder där situationen för homosexuella, bisexuella och transpersoner är relativt god. Vårt ansvar för att uppmärksamma förtrycket i andra länder blir därför desto större. Arbetet för de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i utrikespolitiken och inkluderar arbetet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter. De länder som hunnit längst på vägen mot sexuell likaberättigande är samtliga demokratiska marknadsekonomier. Det är ingen slump. För att kunna ifrågasätta fördomar och samhälleligt förtryck krävs yttrande- och organisationsfrihet men också äganderätt och näringsfrihet, så att individer kan starta föreningar, grunda tidningar och starta nöjesställen även när statsmakterna betraktar förehavandena som omoraliska. Arbetet för respekt och lika rättigheter oavsett sexuell läggning eller könsidentitet måste alltså förenas med arbetet för mänskliga rättigheter i stort.

Förenta nationerna

En diskussion om lämpligaste metoderna att verka globalt mot förtryck av homosexuella, bisexuella och transpersoner måste ta sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och de konventioner som skall skydda och garantera

Fel! Okänt namn på

dessa rättigheter. I dag är arbetet splittrat och fokuseras ofta på incidenter i enskilda länder snarare än på de övergripande mönster och värdesystem som upprätthåller diskriminering och förtryck. Det finns inte heller något internationellt människorättsorgan som har som särskild uppgift att bevaka förtryck på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

Det är därför dags att ta ett nytt steg. På samma sätt som det finns internationella konventioner för minoriteters rättigheter och för att undanröja all diskriminering av kvinnor bör det finnas en internationell konvention för att undanröja all diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. En internationell konvention har flera viktiga fördelar. För det första skulle den förstås i sig vara en kraftfull markering av att människorätten är universell inte bara oavsett t.ex. nationalitet, kön eller religion, utan även oavsett sexuell läggning och könsidentitet. För det andra skulle den vara en allmänt erkänd internationell standard som kan underlätta reformarbetet i de länder där det finns en politisk vilja att avskaffa diskriminering. För det tredje skulle uppföljningen och tillsynen av konventionens efterlevnad utgöra en värdefull internationell bevakning av området. Konventionen bör ta sin utgångspunkt i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konventioner om medborgerliga, politiska ekonomiska och sociala rättigheter. Det är därför naturligt att den ingår i FN:s konventionssystem. Innehållet bör innefatta vissa minimikrav på konventionsstaternas straff-, organisations-, mötes- och tryckfrihetslagstiftning samt vissa minimiåtaganden vad gäller familjerättsligt erkännande av samkönade relationer samt medborgares diskrimineringskydd gentemot det allmänna. Konventionsstaterna bör också vara förhindrade att införa ny lagstiftning som särbehandlar medborgare med avseende på sexuell läggning eller könsidentitet.

I en samtid när FN-systemet endast med stor svårighet förmår diskutera frågor kring sexualitet i allmänhet och homosexualitet i synnerhet kan det tyckas utopiskt att föreslå en sådan FN-konvention. Vi menar dock att det är viktigt att ha en tydlig vision och sätta upp tydliga mål, även när det inte verkar möjligt att förverkliga målen inom den närmaste tiden. Ett första steg mot en konvention är att tillsammans med andra länder verka för en resolution i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna mot förtryck på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Sverige bör därför snarast ta ett internationellt initiativ på lämpligt sätt i denna fråga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige bör också agera inom FN-systemet på annat sätt för att föra in homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation på dagordningen. Bland annat bör Sverige driva på för att frivilligorganisationer som arbetar för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter blir delaktiga i FN-systemet på samma sätt som andra organisationer, t.ex. genom konsultativ status vid FN:s ekonomiska och sociala kommitté Ecosoc. Likaså bör Sverige verka för att FN:s utvecklingsprogram UNDP uppmärksammar HBT-frågor i sin årliga kartläggning av utvecklingssituationen i världens länder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Europeiska unionen

Även om den juridiska särbehandlingen och det sociala förtrycket är utbrett i många av EU:s nya medlemsländer har EU-samarbetet redan medfört en dramatisk förbättring av situationen för homosexuella, bisexuella och transpersoner i EU:s nya och blivande medlemsstater. Redan i de s.k. Köpenhamnskriterierna från 1993 slog EU:s medlemsländer fast att nya medlemsstater inte bara måste klara den ekonomiska anpassningen till unionen utan också leva upp till mycket höga krav på respekt för mänskliga rättigheter. EU har också understrukit att de mänskliga rättigheterna gäller lika oavsett människors sexuella läggning. Detta ledde till att samtliga länder som knackat på EU:s dörr har avskaffat återstående totalförbud mot homosexualitet, och man har också rensat upp i annan diskriminerande lagstiftning, såsom förbud mot homosexuellas organisationer eller olika åldersgränser för homosexuella och heterosexuella relationer. I och med Amsterdamfördraget år 1997 har EU också skaffat sig en legal grund för att arbeta mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Med stöd av fördragets artikel 13 kan rådet vidta lämpliga åtgärder för ett bekämpa diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Ännu en byggsten lades i och med EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, som antogs vid toppmötet i Nice 2000. Av stadgans artikel 21.1 framgår att all diskriminering på grund av bl.a. kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning skall vara förbjuden.

De europeiska organen har snabbt tagit till vara de nya möjligheterna att arbeta mot diskriminering. Främst bör här nämnas arbetslivsdirektivet 2000/43/EG, som antogs 2000 och fastställer en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av bl.a. sexuell läggning. Direktivet har bl.a. inneburit att Sverige tvingats ändra sin splittrade och dåligt samordnade lagstiftning. I och med arbetslivsdirektivet har alla EU:s medlemsländer ett bindande åtagande att förbjuda diskriminering på grund av sexuell läggning i arbetslivet. Detta genomförs nu i land efter land. Det finns fler steg för EU att ta vad gäller homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation, och Sverige bör här spela en pådrivande roll. Några exempel: Regelverket om fri rörlighet för privatpersoner ger i dag en mer förmånlig behandling åt heterosexuella, eftersom den EU-medborgare som med tryggad försörjning bosätter sig i ett annat EU-land endast har en generell rätt att låta livskamraten flytta med om denna är en äkta make eller maka.

Registrerade partner eller sambor har ingen generell rätt att följa med. Den överenskommelse som medlemsstaterna nådde 2003 och som godkändes av Europaparlamentet 2004 innebär vissa förbättringar men upphäver inte den grundläggande särbehandlingen. Den svenska regeringen bör därför verka för att regelverket om fri rörlighet i EU blir icke-diskriminerande med avseende på sexuell läggning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Efter EU:s utvidgning 2004 står Bulgarien och Rumänien på tur vid årsskiftet för medlemskap. Förhandlingar har inletts med Turkiet samt Kroatien och i en senare framtid övriga länder på västra Balkan. Det är angeläget att Sverige i detta sammanhang verkar för att Köpenhamnskriterierna efterföljs och att blivande medlemsländer således måste respektera de mänskliga rättigheterna, inklusive homosexuellas, bisexuellas och transpersoners grundläggande rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. EU:s insatser för att motverka diskriminering har hittills i mycket begränsad utsträckning uppmärksammat diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Händelserna den senaste tiden i länder som Polen och Lettland har visat att flera av de nya medlemsländerna inte har accepterat EU:s officiella synsätt att motverka diskriminering av HBT-personer. Sverige bör på lämpligt sätt agera inom EU för att framtida satsningar mot diskriminering på ett bättre sätt beaktar sådan diskriminering. Särskilt viktigt är det att beakta de stora behov som finns i EU:s nya medlemsländer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Europeiska unionens olika organ är också en stor arbetsgivare. Fortfarande förekommer regler som särbehandlar homo- och bisexuella negativt när det gäller anhörigförmåner och andra familjerelaterade bestämmelser. Här har Sverige ett ansvar att agera för likabehandling oavsett sexuell läggning. Motsvarande gäller givetvis också i andra internationella organ på europeisk eller global nivå. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Europarådet och OSSE

Europarådet och OSSE har en viktig roll att spela för att stärka de mänskliga rättigheterna, inte minst i de delar av Europa som inte ingår i EU eller är kandidatländer till EU. Situationen för HBT-personer i Ryssland är mycket bekymmersam. Det förekommer ett aktivt motarbetande av HBT-personers rättigheter och i exempelvis Moskva har de lokala myndigheterna förbjudit Pride-firande. Situationen i länderna i södra Kaukasien kännetecknas av bristande förståelse för HBT-personers mänskliga rättigheter. Också i länder som Ukraina och Makedonien finns stora brister. Den svenska regeringen bör aktivt verka för att homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter uppmärksammas i detta sammanhang. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sveriges bilaterala bistånd

Sverige ger bistånd till utvecklingsländer där grundläggande mänskliga rättigheter för homosexuella, bisexuella och transpersoner kränks systematiskt. Vi anser att Sverige i samband med biståndsgivning skall ta upp en diskussion med berört land kring mänskliga rättigheter, och då även HBT-personers

Fel! Okänt namn på

grundläggande rättigheter, i den anda som FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna står för. Demokratimålet för det svenska biståndet måste också ta sikte på homosexuellas, bisexuellas och transpersoners mänskliga rättigheter. I en handlingsplan som upprättats av Sida, när det gäller HBT-personer i utvecklingsarbetet, sägs bl.a. att minst en samarbetsstrategi per år särskilt skall ta upp HBT-personers situation. En sådan målsättning är alltför passiv och måste förbättras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Genèvekonventionen ger inte flyktingstatus åt personer som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön, könsidentitet eller sexuell läggning. Vi vill att Sverige i internationella forum verkar för ett tilläggsprotokoll till Genèvekonventionen för att ge flyktingstatus även åt personer som förföljs på grund av kön, könsidentitet eller sexuell läggning.

Utlänningslagen har nyligen ändrats så att förföljelse av HBT-personer skall bedömas enligt Genèvekonventionens flyktingdefinition. Detta är glädjande, men denna ändring riskerar dock att bli verkningslös om den inte kombineras med en förändrad rättspraxis och en förbättrad bevakning av HBT-personers utsatthet för förföljelse i olika länder. Verkligheten är i dag att sådana flyktingärenden ofta bedöms på ett undermåligt kunskapsunderlag, något som visat sig inte minst vad gäller flyktingar från Iran. Kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation i asylsökandes hemländer måste förbättras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Idrott

Homosexualitet och idrott har blivit uppmärksammat den senaste tiden. Många homosexuella har mött rädsla, fördomar och även våld i sitt idrottsutövande. I en rapport från Ungdomsstyrelsen redovisar mer än var tionde pojke på elitnivå att deras tränare ”inte verkar gilla homosexuella”. Sådana attityder är givetvis inte acceptabla och strider mot samhällets strävan att motverka diskriminering av HBT-personer. Då idrottsrörelsen får betydande bidrag från staten är det viktigt att man också aktivt arbetar för att bekämpa homofobi och diskriminering. Ett sådant arbete bör vara en utgångspunkt för bidragsgivningen och reglerna anpassas härtill. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 30 oktober 2006

Birgitta Ohlsson (fp)

Karin Pilsäter (fp)

Barbro Westerholm (fp)